

Ortadoğu'nun En Büyük Kütüphanesi

MİLLÎ KÜTÜPHANE'Yİ TANIYOR MUSUNUZ?

Necati SUNGUR*

Ahmet KARADEMİR

Yaşadığımız bilgi çağında, toplumumuzun bilgi ve kitaba, kitabın ve bilginin ise toplumumuza ege-men kılınabilmesi, insanlarımızın günlük hayatta onunla içiçe yaşaması ve bütünleşmesi ile mümkündür. Kitaptan ve diğer bilgi araçlarından yararlanabilmenin en kolay yollarından biri de kütüphanelerdir.

Türkiye'de 41 yıldır, millî kültür ve bilgi birikim, bilgi akım ve bibliyografik tanıtım merkezi olarak hizmet veren Millî Kütüphane, 16 Ağustos 1948 günü araştırmacıların ve gençliğin istifadesine açılmış büyük bir araştırma kütüphanesi ve enformasyon (bilgi) merkezidir.

Millî Kütüphane'nin kuruluş amacı, kuruluş kanununda yer alan görevlerde belirtilmiştir: "Millî Kütüphane, millî kültür araştırmalarını mümkün kılmak, bu maksada elverişli bütün eserleri ve belgeleri bir araya toplayarak, esaslı bir merkez vücuda getirmek ve aynı zamanda her türlü ilim ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştırmakla görevlidir".

Bu amaca yönelik çalışmalarıyla Millî Kütüphane ve diğer ülkelerin millî kütüphaneleri, bulunduğu memleketlerin millî bilgi birikim merkezi olarak tanımlanmaya başlamıştır.

Bugün, ülkemizin birçok köşesinde ve özellikle büyük kültür merkezlerinde (başta İstanbul) bulunan Osmanlı döneminde kurulmuş vakıf kütüphaneleri, o devrin ihtiyacını karşılamış ve kültür hayatında önemli fonksiyonlar yerine getirmiştir. Ancak, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra, bu kütüphaneler aktüalliteyi yansıtamaz, modern ilmin gelişmesini izleyemez olmuşlardır.

1948'de halkın ve üniversite gençliğinin hizmetine açılan Millî Kütüphane, 1950'de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir müdürlük haline getirilmiş ve yasal bir hüviyet kazanması için TBMM'ye sunulan teklifle 23.3.1950'de "Millî Kütüphane Kuruluşu Hakkında Kanun" kabul edilmiştir.

Yeni binasında ve 12 Ağustos 1983 yılında çıkan 187 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname doğ-

rultusunda bugün aşağıdaki hizmetleri yerine getirmeye çalışmaktadır:

1) Yurtiçinde basılmış bütün yayınları, Türk kültürü ile ilgili yazma eser ve belgeleri, yurtdışında yayınlanmış Türkiye ile ilgili kitap, süreli yayın ve her türlü kütüphane materyalini, temel danışma kaynaklarını, el kitaplarını derleme, satın alma, bağış ve değişim yoluyla sağlar.

2) Bilim ve sanat araştırmalarını kolaylaştırmak amacıyla sağlanan materyali fişleyip sınıflandırarak, alfabetik ve konu kart kataloglarını hazırlar, basma kataloglarını yayınlar, okuyucunun ve araştırmacıların yararlanmasına sunar.

3) Sahip olduğu kütüphane materyalini depolar, bakım ve onarımlarını yaparak korur.

4) Yıllık icra plânları doğrultusunda yurt çapında kurulacak bilgi ağının odak noktası olabilecek bir bilgi birikim-bilgi akım merkezi olarak, bilgisayarla hizmet projesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

5) "Türkiye Bibliyografyası", "Türkiye Makaleler Bibliyografyası", "Devlet Yayınları Bibliyografyası" başta olmak üzere millî bibliyografya ile kültür ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştırmak amacıyla konu ve kişi bibliyografyaları hazırlayıp yayınlar (Millî Bibliyografyalar yurtiçinde 1090, yurtdışında 290 merkeze gönderilmektedir).

6) Devlet Yayınlarını derler, analizlerini yapar, tanıtır ve arşivler.

7) Okuyucu ve araştırmacılara yararlanmada yol gösterir, özellikle kültürel konularda yurtiçi ve yurtdışından gelen yazılı başvuruları cevaplayarak dokümantasyon ve bilimsel enformasyon hizmetlerini yürütür.

8) Uluslararası kitap değişim ve ödünç verme Türkiye Merkezi olarak, yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphaneler arasında kitap, süreli yayın, mikrofilm ve doküman değişim işlemlerini yapar.

9) Kütüphanelerarası işbirliğine yardımcı olmak üzere Toplu Kataloglar geliştirir ve yayınlar (Mevcut yabancı dildeki eserler toplu kataloğuna bugün 264 kütüphane katılmaktadır).

* Bilim ve Teknik Dergisi Uzman Yardımcısı.

10) Yazma, nadir ve bulunmayan basma eserlerin mikrofilmlerini kapsayan bir mikrofilm arşivi ile biyografya, resim, müzik (plâk, nota, bant) ve benzeri sanat eserleri, kupür ve afiş gibi kütüphane malzemesini toplayan çeşitli arşivler ve yan birimler kurar ve geliştirir.

11) Uluslararası kuruluşların (Birleşmiş Milletler, UNESCO, FAO, OECD, GATT, NATO, Avrupa İşbirliği) yayınlarını depoziter kütüphane olarak kabul eder, kataloglayıp sınıflandırır, okuyucuya sunmak üzere korur.

12) Kütüphanecilik standartlarının saptanmasıyla ilgili çalışmalar yapar; kataloglama ve sınıflandırma sistemlerinin geliştirilmesi konusundaki kurumlararası çalışmalarını destekler ve yürütür.

13) Yurtiçinde ve yurtdışında kitap ve resim sergileri, konferans ve konserler düzenler, benzeri kültürel çalışmalar yapar.

14) Ülke kütüphaneciliğini kalkındırma yolunda kütüphanelerin çeşitli bilim ve meslekî sorunlarının çözümüne yardım eder, gerekirse çözüm için çalışmalar yapar; kamu iktisadî devlet kuruluşlarıyla özel kuruluşların kütüphane memurlarını yetiştirmek için kısa ve uzun süreli stajlar yaptırır.

Kendi personelini yetiştirmek amacıyla düzenlediği hizmet içi eğitim programlarında bu kuruluşların memurlarının yararlanmasını sağlar.

15) Kütüphane ile ilgili çeşitli istatistikleri tutar.

16) Uluslararası Meslek Kuruluşları olan FID, IFLA, UBC, SIBMAS, UNESCO ile işbirliği yapar.

Millî Kütüphane'ye derleme, satın alma, bağış, değişim olmak üzere dört ayrı yoldan materyal gelmektedir. 2527 sayılı kanun gereği 1934 yılından beri Türkiye'de basılan tüm materyalin, basımı yapan kuruluş tarafından Millî Kütüphane Derleme ve Müdürlüğü'ne altı nüsha olarak gönderilmesi zorunludur.

Bu altı nüshadan biri Millî Kütüphane'de okuyucu hizmetine sunulmaktadır.

Millî Kütüphane'ye satın alma ve çeşitli kuruluş ve şahıslar tarafından yapılan bağışlar ile yurtiçi ve yurtdışındaki bazı kütüphanelerle, üniversitelerle değişim suretiyle de materyal gelmektedir. Özetle, Millî Kütüphane'ye yılda yaklaşık 6000-7000'i derleme, 1000'i satın alma, 5000'i devlet yayını, 1500-2000'i bağış olmak üzere 14.000-15.000 kitap vb. materyal ve yine yaklaşık 160.000 sayılık gazete gelmektedir.

Süreli Yayınlar Okuma Salonu'nda, okuyucular, kütüphaneye gelen günlük, haftalık, aylık, yıllık ya da belirli aralıklarla yayınlanan süreli yayınları son sayılarına göre sınıflandırdıkları açık raflardan doğrudan doğruya alabilirler; depolardaki her türlü koleksiyondan ise görevliler aracılığı ile yararlanabilirler.

Mikrofilm odasından bir görüntü.

Millî Kütüphane'nin öteki ülke millî kütüphaneleri ve üniversite kütüphaneleri ile olan ilişkileri de vardır. Araştırmacılar tarafından Türkiye kütüphanelerinde bulunamayan eserler ödünç kitap, mikrofilm vb. şekillerde ve uluslararası, kütüphanelerarası işbirliği çerçevesinde, ücreti karşılığında yurtdışından getirilmekte ve araştırmacının istifadesine sunulmaktadır. Bu hizmet Millî Kütüphane Türkiye Makaleler Bibliyografyası Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Millî Kütüphane Mikrofilm Müdürlüğü ise modern mikrofilm, mikrofiş çekme, okuma-basma makineleriyle donatılarak Türkiye'nin en gelişmiş mikrofilm laboratuvarı haline getirilmiştir. Makineler, gerektiğinde bilgisayara bağlanabilecek niteliktedir.

Mikrofilm arşivinde, yaklaşık 10.000 makara mikrofilm bulunmakta ve bu sayı her yıl 200-300 makara arasında artmaktadır. Bu filmler yurtiçi-yurtdışı Türk edebiyatı, Türk tarihi başta olmak üzere çeşitli kütüphane ve bilim alanlarındaki nadir değerli yazma-basma eserlerin mikrofilminden meydana gelmiştir.

Millî Kütüphane, millî ve dinî bayramlarla ilgili tatiller dışında her gün saat 9.00-21.00, Cumartesi-Pazar 9.30-18.30 arası okuyuculara ve araştırmacılara açıktır.

Kütüphaneden yararlanmak isteyen okuyucular giriş kartı almak zorundadırlar. Yüksek Öğretim Ku-

Basma eser (cilt)	Yazma eser (cilt)	Sürelî yayın	Mikrofilm		Mikrofiş	Ses bantı				Afiş, el ilanı, takvim vb.						
			Makara	Sayıf		Makara	Kaset	Vidno kaset	Tablo		Pul	Pura				
794.878	8.100	213.131	9669	735	15622 takım + 58 kutu + 67 paket	6649	405	6620	1955	392	1688	38	867	3368	71	42.055

1 Ocak-15 Ağustos 1989 arası kullanıcı ve yararlanan eser sayısı.

Kullanıcı sayısı	Yararlanan		Sürelî yayın	Mikroform	Diğer
	Basma eser	Yazma eser			
195.694	98.522	4580	40.567	1819	1593

rumu mensuplarına, öğretim üyelerine, askerî ve mülkî memurlara, bir meslek odasına kayıtlı meslek sahiplerine ve emeklilere "Sürekli Okuyucu Giriş Kartı" verilmektedir. Yükseköğretim kurumları öğrencilerine her yıl yenilenmek üzere "Yıllık Okuyucu Giriş Kartı" ve ayrıca belirli hallerde ve bir defaya mahsus olmak üzere "Geçici Okuyucu Giriş Kartı" verilir.

Okuyucu tarafından, kart katoloğundan depo yer numaraları tespit edilen eserler, görevli elemanlarca depolardan çıkarılır ve okuyucunun hizmetine sunulur.

Ayrıca Ankara dışından, Millî Kütüphane Başkanlığı'na başvurarak belli konuda bilgi, bibliyografya taraması ve kitap fotokopisi isteyen okuyucu ve araş-

tırcıların isteği ve görmeyen okuyucuların hizmetleri, Okuyucu Hizmetleri Şubesi'nce karşılanmaktadır. Görmeyen okuyuculara hizmet verebilmek için bant dinleme sistemi ile çalışan "Konuşan Kitaplık Laboratuvarı" düzenlenmiş ve hizmete açılmıştır.

Bu açıklamalardan sonra her ülke için millî kütüphanenin ne kadar vazgeçilmez bir unsur olduğu bütün boyutlarıyla anlaşılmaktadır. Kütüphanemizde son yıllarda, ileri teknolojiyen yararlanarak bilginin depolanması ve dağıtımını hizmetlerini bilgisayar vasıtasıyla yapabilmeyen çalışmaları sürmektedir. Bunun için gerekli hazırlıklar yapılmış olup, ilk denemelere geçilmek üzeredir.

Hızlı bilgilendirme ve bilgilendirme uygulamalarının akıl almaz düzeyde devamlı olarak geliştiği günümüz bilgi çağında, Millî Kütüphanemiz'in de bu uygulamalardan payına düşeni almasını ve diğer kurumlarımızın da bu konuda işbirliği ve yarış halinde olmaları gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Aksi takdirde "Modern çağın gelişmesini izleyemez olmak" akıbetiyle karşılaşmak hiç de şaşılabilecek bir durum olmayacaktır. Bir bilgi toplumu olmak istiyorsak, bunu yapmak zorundayız. □

asidi, yemek tuzu, sodyum sülfat, soda, kireç, amonyak, sirke asidi, potasyum klorür...

Boyama yapıldıktan sonra yün ip üzerinde elde ettiğimiz renklerin dayanıklılığının tespiti için, aşağıdaki haslık denemelerini yaptık:

- 1- Gün ışığı altında yaptığımız haslık denemeleri.
- 2- Saf su ve musluk suyu kullanarak yaptığımız haslık denemeleri.
- 3- Sabun ve deterjan kullanarak yaptığımız haslık denemeleri.

En iyi ve en verimli boyama yöntemlerinin tespiti için aşağıdaki çalışmaları yaptık.

Yaptığımız çalışmalarda yün ip miktarını sabit tutarak kullandığımız boyamaddede miktarını değiştirdik. Boyamaddede miktarını sabit tutarak kullandığımız yün ipliğin miktarını değiştirdik. Ayrıca saf su ve musluk suyu kullanarak, kullandığımız mordan çeşit ve miktarını değiştirerek, boya banyosundaki ipliğin kaynama süresini ve bekletilen süresini değiştirerek çalışmaları yaptık.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Çalışma sonunda dokumacılık için doğal boyaların yeterli ve ideal olduğu ortaya konduktan sonra bitki ve toprak çeşitlerinden bütün renklerin elde edilebileceği ispatlanmıştır.

Toprak ile yapılan boyamalardan sonra toprağın çok iyi bir boyamaddede kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Ekonomik değer taşımayan toprak, boyamaddede kaynağı olarak kullanılırsa, ülkemiz ekonomisine katkıda bulunacaktır. Bitki ve toprak çeşitleriyle yaptığımız çalışmalar uluslararası bir renk atlası olan EUROPA SKALA'ya göre değerlendirilmiştir.

Bugün ülkemizde standartlara uygun halî ve kilim azdır. Türk halî ve kilimlerinin dünya pazarlarında lâyık olduğu yeri, alabilmesi, kalite standardının korunabilmesi için mutlaka dokumacılık ve boyama ile ilgili araştırmalara hız verilmesi ve bunun yanında bu konuda bir eğitim - araştırma kurumunun oluşturulması gerektiğine inanıyoruz.